

Proč je poliomyelitida (poliomyelitis anterior acuta) a post-poliomyelitický syndrom (PPS) stále aktuální?

Why are polio (poliomyelitis anterior acuta) and post-polio syndrome (PPS) still an issue?

Kateřina Fabiánová, Jitka Částková

Souhrn

Letos uplyne 55 let od zahájení plošného očkování proti poliomyelitidě v ČR. Očkovací program byl velmi úspěšný, protože již v roce 1960 mohla ČR jako první země na světě deklarovat eliminaci, vymýcení poliomyelitidy, tj. stav dlouhodobého územního přerušení procesu šíření nákazy. Vzhledem k epidemiologické situaci ve světě se však nevyklučovala možnost zavlečení sporadických onemocnění ze zahraničí, případně onemocnění kontaktů, a proto preventivní protiepidemická opatření zůstávala a zůstávají nadále v platnosti, včetně očkování. K této příležitosti se bude 22. října 2015 konat v SZÚ jednodenní odborná konference.

This year, it will be 55 years since the mass vaccination against polio started in the Czech Republic. The vaccination program was very successful and as early as in 1960, the Czech Republic was the first country in the world to report polio elimination, i.e. long-term discontinuation of the infection spread process in the country. Nevertheless, in view of the situation in the world, possible introduction of sporadic cases from other countries or cases in contacts could not be ruled out and therefore, preventive anti-epidemic measures remained and still are in effect. To mark this occasion, a one-day conference will be held at the National Institute of Public Health on 22 October 2015.

Zprávy CEM (SZÚ, Praha) 2015; 24(8): 262–264.

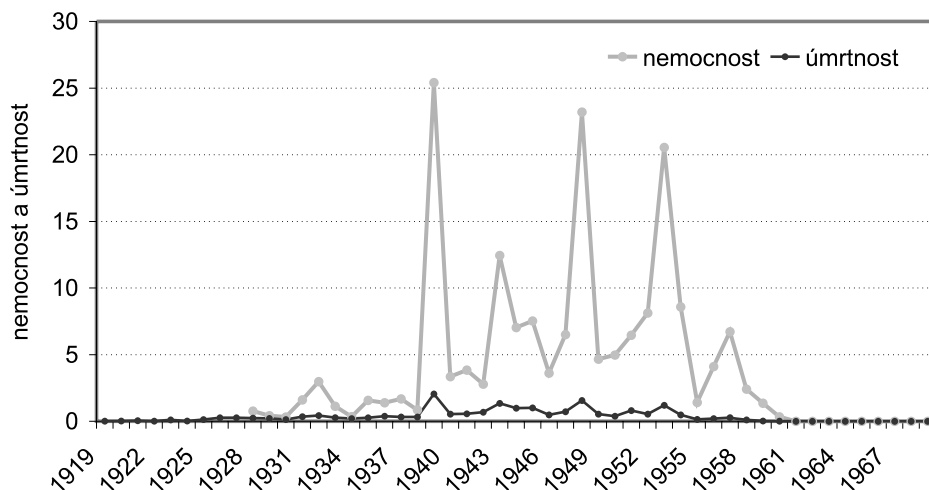
Klíčová slova: poliomyelitida, poliomyelitis anterior acuta, post-poliomyelitický syndrom, PPS
Keywords: polio, poliomyelitis anterior acuta, post-polio syndrome, PPS

Paralytická poliomyelitida se v ČR do roku 1938 vyskytovala endemicky. V roce 1939 proběhla u nás velká epidemie s následnými vlnami po třech až pěti letech. Od roku 1957 bylo zahájeno očkování nejdříve neživou a následně živou očkovací látkou. Očkovací program byl velmi úspěš-

ný. Od srpna 1960 nebyla v ČR hlášena žádná indigenní paralytická poliomyelitida a z klinických materiálů nebyl izolován žádný indigenní, divoký poliovirus. Již v roce 1960 mohla ČR jako první země na světě deklarovat eliminaci, vymýcení poliomyelitidy, tj. stav dlouhodobého územního přerušení procesu šíření nákazy, graf 1.

Vzhledem k epidemiologické situaci ve světě se však nevyklučovala možnost zavlečení sporadických onemocnění ze zahraničí, případně onemocnění kontaktů, a proto preventivní protiepidemická opatření zůstávala a zůstávají nadále v platnosti, včetně očkování.

Graf 1: POLIO, Česká republika, 1928 (1919) – 1969, nemocnost a úmrtnost na 100 000 obyvatel

Data podle práce „Slonim, D., Švandová, E.: Poliomyelitida v České republice 1919–1999. MEDON, s.r.o., 2001, Praha, 111 p.“

Poliomyelitida (dětská přenosná obrna) je vysoce nakažlivé virové onemocnění; neuroinfekce, která postihuje přední rohy míšni a které může způsobit celoživotní ochrnutí i smrt.

Nejedná se v žádném případě o poporodní spastickou dětskou mozkovou obrnu (DMO)!

Virus poliomyelitidy se přenáší z člověka na člověka fekálně-orální nebo při koupání ve vodách, které jsou kontaminovány odpadními vodami nebo po požití kontaminovaných potravin.

V dětském věku probíhá většina infekcí poliovirem bez příznaků a pouze u jedné z 200–300 nakažených osob se vyvine závažná forma onemocnění, která vyvolává ochrnutí. Infekce poliovirem, u nichž se neprojeví žádné příznaky, zůstanou většinou neodhaleny a nedignostikovány. Nicméně lidé, kteří mají neparalytickou bezpříznakovou formou, jsou infekční pro své okolí; ještě několik týdnů vylučují poliovirus stolicí a sliznicemi úst a nosu. Tito lidé mohou nakazit další jedince, u kterých se může vyvinout závažná forma tohoto onemocnění.

Poliovirus se stále ještě vyskytuje v v řadě zemí: Pákistán, Afghánistán, Nigérie, Kamerun, Etiopie, Rovnicková Guinea, Irák, Somálsko a Sýrie. Zavlečení polioviru z těchto zemí by mohlo způsobit závažné epidemie.

Například na Ukrajině byly 28. srpna 2015 potvrzeny dva případy paralytické poliomyelitidy, způsobené cirkulujícím, od vakcíny odvozeným poliovirem typu 1 (tzv. cVDPV1 – Vaccine-Derived Poliovirus Type 1).

<http://www.szu.cz/tema/prevence/dva-potvrzene-pripady-paralyticke-poliomyelitidy-na-ukrajine>

Je nutné si uvědomit, že žádné očkování nás nechrání celoživotně. Proto WHO doporučuje přeočkování při cestách do zemí s výskytem polioviru.

Očkování proti přenosné dětské obrně zabrání nejen onemocnění, ale také případným pozdním následkům, postpoliomyelitickému syndromu (PPS) nebo progresivní postpoliomyelitické muskulární atrofii (PPMA).

Podle statistik Světové zdravotnické organizace (WHO) žije v současné době na světě asi 12 milionů lidí, kteří mají větší či menší následky po prožité poliomyelitidě.

Mezi hlavní symptomy PPS (kód diagnózy podle mezinárodní klasifikace nemocí je B91) patří zejména nadměrná nevysvětlitelná únava, svalová slabost – narůstání paréz a svalových atrofií, výrazná bolest svalů a kloubů, vazovagální synkopy (VVS), poruchy spánku, přecitlivělost k chladu a bolestí, potíže s polykáním a dýcháním.

Symptomy PPS se mohou objevit neočekávaně, po 15 i 30 letech (rozmezí od 8 do 71 let) po primárním onemocnění, až v 75 % po paralytické formě a ve 40 % po neparalytické formě onemocnění. První příznaky PPS se obvykle objevují ve věku 35 až 60 let.

Mezi známé osoby s PPS patřil například spisovatel science fiction Arthur C. Clark, který onemocněl dětskou obrnou v roce 1962; ve 45 letech. První známky PPS se u něj objevily v roce 1988. Další byl 32. americký prezident F. D. Roosevelt.

SITUACE V ČR

Z článku doc. MUDr. Miluše Havlové, CSc. „Problematika postpoliomyelitického syndromu“, www.solen.cz, Interní medicína pro praxi 2002/11:

„S akutní formou dětské obrny se u nás od r. 1960, kdy byla zahájena vakcinace Sabinovou vakcínou, naštěstí nasetkáváme. Nicméně v ČR žije ještě téměř 10 000 tisíc starších lidí, kteří v mládí prodělali poliomyelitidu, a jejichž zdravotní stav se může z nejrůznějších důvodů zhoršovat. V rámci diferenciální diagnózy je zapotřebí zvážit u nich vždy i možnost rozvíjejícího se postpoliomyelitického syndromu.“

Program odborné konference je uveden v Oznámeních.

MUDr. Kateřina Fabiánová,

MUDr. Jitka Částková, CSc.

Oddělení epidemiologie infekčních nemocí
CEM - SZÚ